

Fakereskedelem Franciaországban, fűrészüzemi tapasztalatok Felső-Normandiában

Dr. Somogyi Norbert – mezőgazdasági és környezetügyi szakértésé,
Magyarország Nagykövetsége, Párizs, Franciaország

A francia mezőgazdasági tárca nemzetközi kapcsolatokért felelős részlege évek óta szoros együttműködésre törekszik a Párizsban akkreditált mezőgazdasági szakdiplomátákkal, ennek érdekében minden évben két szakmai programot szervez számukra (rendszerint kora nyáron és késő ősszel). Ezúttal a francia erdőfelügyelet (ONF) munkájával ismertették meg a diplomátáikat, a gyakorlati program helyszíne pedig a normandiai Forêt Domaniale d'Eawy és a Lefebvre fűrészüzem volt.

Franciaországban a kitermelés és a fűrészüzemi tevékenység (elsődleges feldolgozás) a mezőgazdasági minisztérium ellenőrzése alá tartozik, 20 milliárd euró árbevétellel és 160 ezer munkahellyel. Az ezekre ráépülő ipart (másodlagos feldolgozás) ugyanakkor már az ipari minisztérium ellenőrzi, az árbevétel 40 milliárd euró, a létező munkahelyek száma 220 ezer. Az erdészeti politika mindinkább a fenntartható erdőgazdálkodást és a multifunkcionális hasznosítást helyezi előtérbe. Természetesen a fő cél a biológiai sokféleség megőrzése, a szociális célú erdőhasználat megvalósítása, a társadalom elvárásaival is találkozó tájalkatás. Főleg az agglomerációk közelében fontos a szabadidős tevékenység biztosítása és mindenekelőtt az állami erdőkben. Ezekben a területeken emiatt valamivel tovább hagyják állományban a fákat, még akkor is, ha ezzel bizonyos mértékig romlik a faanyag minősége, de a városiakok esztétikai élménye így nagyobb. Míg az állami és önkormányzati erdőkben gyakorlatilag „magától értetődik”, hogy biztosítani kell a szociális erdőhasználat lehetőségét, a magánerdő-tulajdonosok zöme kifejezetten elutasítón áll ehhez, mivel szerintük a látogatók kárt tesznek az erdőkben, szemetelnek, zavarják a vadállományt.

Az 1999 karácsonyán érkező tornádó az egész országban 130 millió m³ fát fektetett a földre, a 2009 januárjában bekövetkezett „csak” 46 milliót, elsősorban Landes-ban (40 millió m³) és a Pireneusokban (6 millió m³), ahol az éves kitermelés 8 millió m³. Még mindig közel 8 millió m³ fát tárolnak víz alatt, ezt fokozatosan juttatják be a kereskedelmi forgalomba, hogy ne zavarja érdemben a normál kitermelést. Landes-ban 200 ezer hektárt telepítenek újra (eredetileg 150 ezer hektárt terveztek, de a rovarkárok miatt növelték a területet), évi 35 ezer hektárral számolva és 80%-os állami támogatás mellett 2015-re szeretnék befejezni az erdőség rekonstrukcióját.

A fa külkereskedelmi mérlege negatív, az ország termelése a 20. század eleje óta deficitese, a mostani adatok szerint a behozatal 6,5 milliárd euróval haladja meg a kivitelt. Az import egyharmada bútort, mivel a francia bútortipar egyelőre képtelen alkalmazkodni az igényekhez, nincsenek akkora üzemek, amik kielégíthetnék pl. az IKEA-jellegű keresletet mennyiségben és költségben. A behozatal másik harmada papírtipari alapanyag, de azzal együtt, hogy a belföldi árak magasabbak, mint Kanadában, Skandináviában vagy Dél-Amerikában, még kilenc papírtipari alapanyagot gyártó üzem van az országban, ami jelentős mennyiségben használ fűrészüzemi hulladékot

és kis törzsátmérőjű fákat. Sajnos állandóan „borotvaélen táncolnak” a költségek miatt, tulajdonosi hátterük pedig elsősorban nagy nemzetközi cégekhez köthető, ami a kilátásokat tekintve nem föltétlenül előny. A tűlevelű faanyag importja 800 millió eurót tesz ki, elsősorban finn, orosz, német és osztrák áru érkezik az országba. Itt van leginkább arra lehetőség, hogy a tűlevelű fajokkal borított területek növelésével fokozatosan visszaszerezzék a korábban elvesztett piacokat. Felére esett az elmúlt években a trópusi fa importja, többek között a költségek miatt, mivel egyre több ország – mint például Gabon – csak elsődlegesen földolgozott árut enged exportálni. A trópusi fafajok iránti igény egy része francia fával (tölgy, bükk) helyettesíthető, az ár ebben az esetben már nem okoz megoldhatatlan problémát. Az országban mintegy 300 ezer



Akár napi 350 köbméter fát is képes föl vágni ez a fűrész

hektár akác van, de egyelőre nincs elegendő mennyiségű minőségi ipari alapanyag. Ezzel együtt, lassan fölfut ez a faj, noha Franciaországban nincs igazán hagyománya a termelésének és használatának.

A program során meglátogatott *Scierie Lefebvre fűrészüzem* családi vállalkozás, árbevételének a fele kizárólag bükk fűrészáru készítéséből, másik fele fém garázs- és csarnokajtók, és egyéb fém szerkezetek gyártásából adódik. A vállalat mintegy 15 millió eurós beruházással bővíti normandiai telepén a feldolgozó tevékenységét. Ehhez hozzáadódik a Picardie régióbeli és a romániai Resica melletti üzemük által feldolgozott bükk. A mostani beruházásnak a teljes érkezett és nyers fűrészárut készítő egységek mellett része egy 8 megawattos biomassza-hőközpont és az önmagában 600 ezer euróba kerülő szennyvíztisztító üzem. Az utóbbival a telep teljes vízszükséglete zárt rendszerben visszaforgatható, így gyakorlatilag nincs szükség vezetékes víz betáplálására és nincs a telepről kikerülő szennyvíz sem – a vízmegtakarítás 24 ezer m³.⁽¹⁾ A cégvezető elmondta, hogy a régióban az 1999-es tornádó előtt számos fűrészüzem működött, ám a hirtelen piacra zúdult – hét év kitermelésének megfelelő – famennyiség lenyomta az árakat, és a piac 2002-es összeomlása miatt senki sem tudott talpon maradni. Ők is végelszámolást kezdeményeztek, majd jelentős bankhitelekkel, és teljesen új piaci stratégiával új céget indítottak. 2007-ben hosszú távú együttműködést kötöttek az ONF-fel a normandiai állami és önkormányzati erdőkből kikerülő bükk fűrészüzemi feldolgozására. Szerinte a bükk árának esésében és a kínai export csökkenésében maguk a kínaiak is hibásak, hiszen amíg a természeti katasztrófa előtt csak fűrészelt árut vettek, a vihar után, kihasználva a lehetőséget, átálltak a rönkre. Ám mivel válogatás nélkül vettek mindent, viszont a hajóút során nem teremtették meg a megfelelő szállítási körülményeket, a faanyag nagy része tönkrement, mire a kínai kikötőbe ért. Ahelyett, hogy belátták volna a hibás szállítási következményeit, az a vélemény alakult ki a körükben, hogy a francia bükk minősége már nem a régi, így nem vásároltak belőle többé olyan nagy mennyiséget, mint korábban. Előbb amerikai dióra, majd trópusi fajokra tértek át, végül pedig műanyagra, amitől végleg leáldozott a kínai exportnak.

A nemrégiben átadott hőközpont évente 20 ezer tonnányi fahulladékot éget el. Ennyi azonban akkor sem fog a telepen keletkezni, ha az új fűrészüzem maximális kapacitással dolgozik majd, ezért kénytelenek Bretagne-ból nyárfakérget vásárolni. A fűrészáru készítésére használt új gyártósor több szempontból is szakít a korábbi technológiával. A beérkező rönköket ugyanis először ott köbözik és minősítik (azaz sem lábon, sem kivágás után az erdőben nem történik ilyen), méghozzá olyan kamerás rendszerrel, ami az ONF-fel is ál-



A 8 MW teljesítményű, biomassza-tüzelésű hőközpont

landó video-összeköttetésben van, így vitás esetben az erdőfelügyeletnél is hozzáférhetők a kérdéses tétel adatai. A kérget a minősítés után távolítják el, majd egy fémdetektor következik.

Bármilyen meglepő, de még most is nagyon sok (egyéb-ként szemre gyönyörű) faóriás törzsének alsó része van tele világháborús lövedékekkel, főleg a jelentősebb harcok helyszínén, noha a háború után elég nagy mennyiségben igyekeztek ezeket kivágni. A napi 300-350 m³ teljesítményű gépsor elején a termelésnek és az igényeknek megfelelően 2-4 méteres darabokra vágják a beérkező rönköket. Azokat azután 5-5 fő dolgozza fel a napi 2 nyolcórás műszakban, 3-3 a fűrészüzemben, 2-2 pedig a fogadó oldalon. A szélteszkát 100 tonna/nap kapacitású aprítóval dolgozzák föl, a 60-70% víztartalmú nyers fűrészáru pedig először a gőzölőbe, majd a szárítóba kerül. A fűrészelt áru között lehet látni hosszában repedt, így alacsonyabb minőségi osztályba kerülő árut is. Az ONF szakemberei ezt azzal magyarázzák, hogy a fa túl lassan nőtt, ezért komoly feszültségek alakultak ki a belső szerkezetében, ennek „földoldását” jelentik a repedések. Azért, hogy ez minél kisebb arányban forduljon elő, igyekeznek gyorsítani a bükkök növekedését és ezzel lazább szerkezetet, az évgyűrűk között nagyobb távolságot elérni.

A kondicionálás során 24 órán keresztül gőzölik a fát, ezzel szilárdítják a szerkezetét, majd átjut a többkamrás, osztrák technológiával szerelt szárítóba, aminek energiaigényét a fa-tüzelésű hőközpont biztosítja 140°C-os túlhevített gőz közvetítésével. A szárítás 25°C-on indul, majd a fa víztartalmának csökkenésével emelik a hőmérsékletet 60°C-ra. A szárítóból kikerülő áru víztartalma már csak 8-10%. A kész fűrészáruból 20% marad a francia piacon, 80% külföldre kerül, elsősorban a Maghreb-országokba és a Távol-Keletre. Saját feldolgozó-üzemükben elsősorban bútoripari alapanyagot gyártanak, és a technológiai modernizációnak köszönhetően az onnan kikerülő hulladék már nem a hőközpontban, hanem faforgács-lapként fog hasznosulni. 🌿

⁽¹⁾ Csak a víz- és csatornadíjat nézve a beruházás hosszú évtizedek alatt térül meg, de úgy gondolták, hogy ebben az esetben olyan távlati befektetésről van szó, ami jelentősen emeli az üzem imázsát a közvetlen környezetében lakók és az üzleti partnerek szemében egyaránt.